

דין טלטול מזוזה בשבת/אלחנן שבת

כדי לדעת האם מותר לטלטל בשבת מזוזה שנפלה, עלינו לברר תחילה:

(1) מה דין מזוזה בפ"ע ?

(2) האם יש נפ"מ בדיני מוקצה בין מזוזה, שהיתה קבועה בפתח לבין מזוזה

בפ"ע ?

(1) מה דין המזוזה בפ"ע ?

מחוך דברי הגמרא שבפרק "כל הכלים" דף קכ"ג ומשיטח הר"ן והריטב"א שם, וכפי שפסק בשו"ע או"ח ס"ד כמותם: "כתבי הקודש ואוכלין מותר לטלטלן, אף שלא לצורך כלל", נראה בפשטות, שמזוזה בפ"ע כלולה בכלל כתבי הקודש, וא"כ מותר לטלטלה כדין כתבי הקודש.

אך הנה ראינו בתפילין, שלמרות שהן דומות לכתבי הקודש, יש להן דין שונה, ושמה מאותה סיבה שדינן שונה משאר כתבי הקודש ה"נ מזוזה לא נדונה ככתבי הקודש. נראה את השיטות השונות בתפילין ומזה נקיש למזוזה:

המקור / הנימוק	הדין	הדעה
מהגמ' בגיטין ס' ע"א "האי ספרא דאפסרחא"	כדין מלאכתו לאיסור	ספר "המקדש"
הוקצה למצוותו	כמוקצה מחמת גופו	הרלב"ח
מהגמ' בשבת דף ס"א ע"ב "ולא בתפילין"	כדין כתבי הקודש	הב"ח
לפי שפסק השו"ע סימן ל"א דאסור להניח תפילין בשבת	כדין מלאכתו לאיסור	ס"ז ומג"א
שמלכתחילה הן כה"כ אך מורידים אוהן לדרגה מלאכתו לאיסור מפני שהן כתבי הקודש.	כדין מלאכתו לאיסור	"חוספת שבת"
<u>מלאכתו להיתר</u> : מהחוס' בביצה ס"ו ע"א, שאין איסור בהנחתן. <u>וההגבלה</u> : שהרי מיוחד קצת למצוותו, דבשבת א"צ אות.	כמלאכתו להיתר ובהגבלה שאין לטלטלם כי אם לצורך	ב"י בשם תה"ד לפי ה"שתילי זיתים" בשם ה"לבוש"
<u>מלאכתו להיתר</u> : מהחוס' בביצה ס"ו ע"א שאין איסור בהנחתן. <u>וההגבלה</u> : 1. לא מיעדות הפרשיות לקריאה. 2. מפני הרצועות.	כמלאכתו להיתר ובהגבלה שאין לטלטלם כי אם לצורך	המובא ברמ"א לפי "חורת שבת"

שיטה א' - ספר ה"מקדש": ראינו שעיקר איסור טלטול תפילין לדעתו הוא, מאחר שלא שרו למיקרי בהו בשבת. ומעתה במזוזה בפ"ע, שלא שייך טעם זה, ישאר דינה ככתבי הקודש.

שיטה ב' - רלב"ח: שאיסור טלטול תפילין נובע, משום שהוקצה למצוותו. א"כ מסתבר, שהוא הדין הכי במזוזה, דשייך הטעם של הוקצה למצוותו, ולפי זה יהיה דין מזוזה בפ"ע כמוקצה מחמת גופו, האסור בטלטול.

שיטה ג' - הט"ז והמג"א: האוסרים טלטול תפילין לצורך עצמן, מאחר שאסור להניחם, א"כ אף במזוזה שעיקרה לקובעה בפתח הבית, אך כיון שלקובעה בשבת אסור, דינה כמלאכתה לאיסור.

שיטה ד' - "תוספת שבת": שאוסר את טלטול התפילין לצורך עצמן, שהרי מלכתחילה דינם של התפילין כמוקצה מחמת חסרון כיס, שהרי אדם מקפיד עליהם טפי, ומייחד להם מקום, אך מאחר שתפילין הם כתבי קודש, הקלו בדינם, שיהא דינם כמלאכתם לאיסור, כמו שראינו בכתבי הקודש, שקל דינם מכלי שמלאכתו להיחר. ולפי"ז ולע"ד שייך גם לומר כן על מזוזה, שהרי, לכאורה, מזוזה - אדם מקפיד עליה, שלא להשתמש בה מחוץ להשמישה המיועד, שהרי בקל יכולה להפסל. ואף אם היינו אומרים, שמזוזה - אין מלאכתה לאיסור⁽¹⁾, אפ"ה אפשר לומר מטעם הנזכר, שנדונה כמוקצה מחמת חסרון כיס⁽²⁾. ונראה עוד, שטעם ה"תוספת שבת" גבי תפילין שייך הכי, שהקלו בכתבי הקודש בדרגה אחת (עיין מה שהבאתי ב"תוספת שבת" גבי תפילין), וא"כ נדון מזוזה בפ"ע ככלי שמלאכתו לאיסור.

-
- (1) ועיין בתהלה לדוד סי' ש"ח סק"א, שכתב שדעת התו"ש, שיש מוקצה מחמת חסרון כיס רק בכלי שמלאכתו לאיסור, וכל זה מאחר שהתו"ש העתיק תשובת הרא"ש ובגרסתו היה כתוב: "ויש דבר מוקצה מחמת מלאכתו של איסור, והוא כמוקצה מחמת גופו, והוא מחמת חסרון כיס", אך בגירסת התלה"ד וכן בספרים שלנו מושמט "מלאכתו של איסור", וכתוב: "ויש דבר מוקצה מחמת כלאכתו, והוא כמוקצה מחמת חסרון כיס", ולכן נראה, שיש מוקצה מחמת חסרון כיס אף בכלי שמלאכתו להיחר.
- (2) ואין להקשות מס"ת, שלכאורה, יהיה אסור לטלטלו, שהרי מקפיד בו מלצור ע"פ צלוחיתו, שהרי יש להלק בין תפילין ומזוזה, שאינם מיועדים לקריאה, לבין ס"ת, ששימושו הוא לקריאה וללימוד.

ובספר "מנחת שבת" סי' פ"ח ס"ו ס"ק ל"ח (ז') כתב: "ולענין אם מותר לסטל מזוזה בשבת, לכאורה נראה דשרי, דדמי לספרים כמ"כ מג"א סימן ש"ז ס"ק כ"ד, שגם מותר לסטלו, מאחר שיכול ללמוד ממנו דיני גט. והשל"ה אוסר לסטל את הגט. בשעה"צ שם אות ע' כתב לענין גט, שאף לפי הדעה, שמתירה לסטל גט, מפני שיכול ללמוד ממנו דיני גט, מ"מ אם מקפיד מלצור ע"פ צלוחיתו (מחשש שיחלקל) אסור לסטלו כמוקצה מחמת חסרון כ"ס" (1). ומסיק "המנחת שבת" בסופו מכל האמור לעיל, שדין מזוזה בפ"ע כמוקצה מחמת חסרון כ"ס מהסיבה, שהזכיר שעה"צ גבי גט, וכן פסק הרב בנימין יהושע זילבר בספר "ברית עולם" עמ' 113 ס' י"ג.

ולענין סטול במקום בזיון (3) כתב המחבר בסימן ש"א סמ"ב, שהמוצא חפילין בשבת במקום שאין משתמדין, יש היתר להעבירו דרך מלוש, או באופן של פחות-פחות מד' אמות, וא"כ ה"נ כאן, אפילו לדעות שסוברות, שחפילין הן מוקצה, מ"מ במקום בזיון שרי לסטלינהו. וכן מזוזה - דינה הכי. (וע"ע הל"ד ס' ש"ח ס"ק ו' ושו"ע הרב סימן ש"ח סעיף י"ט)

השיטות השונות בסטול מזוזה בפ"ע (לפי הבנתי בעבודה)

בעל הדעה	הדין
1. פשט דברי הגמ' ושו"ע סי' ש"ח ס"ד 2. ספר "המקדש"	מותר בסטול, אפילו לצורך המזוזה.
לפי הט"ז והמג"א ולפי הבנתי בסברות ה"תוספת שבת"	כמלאכתו לאיסור, ואסור לצורך המזוזה.
לפי "המנחת שבת" ו"ברית עולם"	כמוקצה מחמת ח"כ, שאסור בסטול כלל.
לפי הרלב"ח	כמוקצה מחמת גופו, שאסור בסטול כלל.

(3) ולענין הגדרת מקום בזיון עיין בפמ"ג מ"ז ש"ח ס"ק ג' ובתל"ד ס' ש"ח ס"ק ו' ובח"א המובא בבה"ל ס' ל"א ד"ה "אסור".

מזוזה הקבועה בפתח למזוזה בפ"ע?

בגמרא בשבת פרק "כירה" דף מ"ה ע"ב איתא: ור' יוחנן אמר: "אנו אין לנו בנר כר"ש, אבל במנורה, בין נטלה ביד אחת, בין נטלה בשתי ידיו, אסור לסלטלה!" והטעם, אומרים רבה ורב יוסף: "הואיל ואדם קובע לה מקום". שואל הגמרא: והרי כילת חתנים (אוהל חופת חתנים) - אדם קובע לה מקום? ושמאל בשם רבי חייא אומר: "כילת חתנים מותר לנטוחה (לסלטלה) ולפרקה בשבת, וא"כ כיצד אומרים, שאסור לסלטל מנורה, מפני שמיחדים לה מקום?" וקשה: מהי שאלת הגמרא מכילה חתנים? הרי מנורה היא כלי שמלאכתו

לאיסור, שאסור לסלטלו, ואילו כילת חתנים היא כלי שמלאכתו להיהר?

ומזה הביין החזו"א באו"ח מ"ג ס"ק י"ז: שאף בכלי שמלאכתו להיחר

שאדם מייחד לו מקום קבוע, הרי הוא אסור בסלטול כמוקצה מחמת חסרון כיס.

אך המשנ"ב חולק על דין זה וכתב בס"ח ס"ק ח': "ובכלי מותר

(הסלטול), אפילו אינו רגיל לסלטלה בימות החול". וכן כתב שם ס"ק קפ"ח

גבי שעון גדול: "ואפילו אותם כלי שעות העומדין בחיבה על הקרקע, יש

להחמיר בסלטול, אם לא לצורך מקומו".

ומשמע מכאן, שאף אם נדון מזוזה בפ"ע כדין כלי שמלאכתו להיחר,

שמוחר לסלטל אף לצורך עצמו, מכ"מ מאחר שמייחד לה אדם מקום בפתח הבית,

תהיה המזוזה אסורה בסלטול, אם נפלה מן המשקוף, ויהא דינה כמוקצה

מחמת ח"כ⁽⁴⁾.

ובספר "מנחת שבה" פ"ח ס"ק ל"ח (ז') כתב, שאם המזוזה היתה קבועה

בפתח ונפלה, בין בשבת, בין בחול, נראה שאסור לסלטלה כמו דלתות הבית

שנחפרקו, שאסור לסלטלם. וכמוש"כ בשו"ע הרב ש"ח ס"ק ל"ה⁽⁵⁾: דלתות הבית

---

(4) ועיין במג"א ש"ח, ס"ק י', שמוכיח מהרמב"ם, שדבר שהיה עליו שם מוקצה

ביה"ש, אף שהשתנה מצבו (כגון: מוקצה מחמת ח"כ שנשבר, וכעת יכול לשמש

למלאכה אחרת), ישאר דין המוקצה שהיה ביה"ש, שמגו דאתקצאי לביה"ש,

אתקצאי לכולי יומא. ורעק"א חולק שם.

(5) בחרתי דוקא במקור זה, ולא ברמב"ם כ"ה ה"ו, שהוא למעשה ההתחלה של

שו"ע הרב, מכיון שלפי הרמב"ם דלתות הבית שנפלו הם כלי, והחסרון בהם,

שנתפרקו בין בחול, בין בשבת, אסור לסלטלם, מפני שלא היה שם כלי עליהן מעולם, ואע"פ שעכשיו כשנתפרקו, הן ראויות להשתמש כמו נסרים, אעפ"כ אינן מותרות בטלטול, לפי שהן ראויות להחזירן לבית, ולכך הן עומדות, ולא להשתמש בהן כשאר נסרים. וכן במזוזה שנפלה, אע"פ שראוי כעה לקרוא בה כשאר כתבי הקודש, מאחר שראוי להחזירה לבית, ולכך היא עומדת, ולא מיועדת לקריאה כשאר כתבי הקודש, לכן יהיה אסור לסלטלה.

וה"שירי המנחה" פ"ח ס"ק י"ד כתב על מה שכחב המנח"ש, שאם נפלה מן המשקוף, שאסור לסלטל המזוזה, כל זה דוקא שלא במקום בזיון, אבל במקום בזיון יהיה דינה כמוש"כ בדין חפילין עי"ש.

ונראה מן המנח"ש, שאף אם מזוזה בפ"ע מותרת בטלטול כדין מלאכתו להיחר, מכ"מ אם נפלה מן המשקוף, דינה כמוקצה מחמת ח"כ, ואם מוסלח במקום בזיון, מותר לסלטלה ולהניחה במקום אחר.

ובספר "אז נדברו" להרב בנימין יהושע זילבר סימן ל"ח (כרך ח') כתב, שהסברה של המנח"ש, שדין מזוזה הקבועה בפתח דלתות הבית רחוקה מאד, שאף בשעה שנקבעה המזוזה בפתח הבית, אין היא בטלה לבית, ונחשבת לחלק ממנו, שהרי עדיין חל עליה דין קדושה, והיא כלי הפשטר את הבית, ולא בטלה אגבו. ובאמת לפי דבריו, אין כלל נפ"מ בזה, שהרי לפיו דין מזוזה בפ"ע כמוקצה מחמת ח"כ.

אבל ע"פ קושיחו לשיטות שסוברות, שמזוזה בפ"ע אינה כח"כ יהיה נפ"מ לענין טלטול, אם לא נאמר סברא של דלתות הבית. ומשמע מדברי החזו"א, שיש נפ"מ בין דין מזוזה בפ"ע לשיטות שסוברות שמזוזה בפ"ע אינה כחסרון כיס, או כמוקצה מחמת גופו, לביין מזוזה הקבועה בפתח הבית.

שלא הוכנו, משא"כ לרש"י. ובשו"ע הרב הביא בחלק הראשון את דעת הרמב"ם, ובחלקו השני -- את דעת רש"י, והדבר מתאים לכאן יוחר, ועי' במש"כ ה"ה במקום.

השיטות השונות במזוזה שנפלה - מהו לטלטלה בשבת

הדין	בעל הדעה	השיטה
מותר הטלטול אפילו לצורך המזוזה.	שו"ע ש"ח ס"ד ספר "המקדש"	לפי דחיית "אז נדברו" לדברי המנח"ש, שלא שייך במזוזה סברא של דלתות הבית. <u>וכן לפי המשנ"ב,</u> שפוסק שבכלי, שאדם מייחד לו מקום, אין מוקצה מחמת חסרון כיס שלא כחזו"א
ככלי שמלאכתו לאיסור, ואסור לצורך המזוזה, אם לא במקום בזיון שמתר (3).	לפי הט"ז והמג"א ולפי הכנתי בסברות ה"חוספת שבח"	
כמוקצה מחמת גופו, שאסור בטלטול כלל, אלא במקום בזיון שמתר.	המנח"ש והרלב"ח	
כמוקצה מחמת חסרון כיס, שאסור בטלטול כלל, אלא במקום בזיון שמתר.	ה"ברית עולם"	
אסור הטלטול כמוקצה מחמת חסרון כיס, אם לא במקום בזיון שמתר.	לכל הדעות המוזכרות לעיל	לפי שיטת החזו"א, שכל כלי שאדם קובע לו מקום, אסור בטלטול כמוקצה מחמת חסרון כיס. וכן לפי ה"מנחת שבת", שמזוזה כדלתות הבית אסורה בטלטול.